

ارایه معیارها برای ادبیات کودکان و نوجوانان کم توان ذهنی

طلعت کاویان پور (استادیار)

چکیده

این مقاله چگونگی یافتن معیارها برای ادبیات کودکان و نوجوانان کم توان ذهنی را از نظر موضوع، محتوا، تصویر و نگارش مورد بررسی قرار می‌دهد که پس از مراحل چند می‌توان به آن معیارها دست یافت. در این مقاله ابتدا آخرین تعریف از پدیده عقب مانده ذهنی طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی چنین آمده است که: عقب ماندگی ذهنی عبارتست از رشد ناقص یا متوقف شده ذهنی (غیر از عقب ماندگی ذهنی شدید) که شامل عقب ماندگی هوشی بوده و به نحو و درجه‌ای است که حساس یا ملزم به درمان طبی یا سایر مراقبت‌ها و دانستی‌های مخصوص به آنهاست. سپس کم توانهای ذهنی به سه گروه کودکان آموزش‌پذیر با بهره هوشی ۵۰-۷۰ و کودکان تربیت‌پذیر به میزان هوشی ۲۵-۵۰ و کودکان کم توان ذهنی عمیق با میزان هوشی ۰-۲۵، تقسیم شده‌اند. در این مقاله به جای ترکیب «عقب مانده ذهنی» از ترکیب «کم توان‌های ذهنی» استفاده شده است. در این پژوهش کتابهای مناسب دانسته شده صرفاً برای کودک و نوجوان کم توان ذهنی آموزش‌پذیر، در نظر گرفته شد و سپس ضرورت تهیه کتابهای ویژه برای آنان مطرح می‌شود. چرا که نقش و اهمیت کتابهای کودکان از دیرباز در دنیا از جمله از طریق سازمان یونسکو و یونیسف مطرح شده است. تا توجه مردم جهان را به نقش حساس کتاب در زندگی معلولین بشناساند و هم اکنون صاحب‌بنظران و مسؤولین امور معلولین به این باور دست یافته‌اند که کودکان و نوجوانان «ناتوان» به کتابهای بیشتر و مناسب‌تری نیاز دارند تا به آنان امکان همانند شدن را بدهد.

کتابهای گلچین شده در این مقاله، بین حداقل ۶۰ دانش آموز کم توان ذهنی سالهای سوم و چهارم و پنجم دبستان قصه خوانی شده است. که پس از قرائت، واکنش‌های آنان از جهت درک و لذت از مطلب، یادداشت شد. کتابهای منتخب در فهرست فقط بین معدودی از دانش آموزان کم توان ذهنی کلاسهای پنجم به وسیله خودشان قرائت شد. زیرا اکثر آنان از طریق شنیدن، آمادگی درک مطالب را داشته‌اند.

به دلایلی که در مقاله آمده است، همساز کردن کتابهای کودک و نوجوان برای گروههای ویژه (نابینا، ناشنوا کم توان‌های ذهنی) یک ضرورت حیاتی است نه تجمل و ترفن!

در این مقاله، هدفهای تهیه کتابهای ویژه و نوع کتابهایی که به آن نیاز داریم مورد بحث قرار گرفته است. سپس چگونگی ارایه معیارها را در ادبیات کم توانهای ذهنی مطرح و معیارهای به دست داده شده به انتخاب موضوع، شخصیت‌های قصه، تصاویر، شیوه نگارش، رسم الخط اختصاص یافته است. ناگفته نماند این معیارها، پس از بردن کتابهای منتخب و خواندن آنها در بین دانش آموزان کم توان ذهنی مقطع سوم تا پنجم ابتدایی به دست آمده است که در اصل مقاله به تفصیل به آن معیارها پرداخته شده است.

کلمات کلیدی: کودک و نوجوان کم توان ذهنی، ادبیات، معیارها